

Одеська обласна організація Профспілки

Інформаційний бюлетень

№ 23

Вересень 2025 р.

Запитання –відповіді: е-лікарняні

У 2025 році питання лікарняних стало ще більш актуальним через низку причин, які стосуються як законодавчих змін, так і організаційних оновлень у сфері соціального страхування.

***Виплата лікарняного у разі нещасного випадку на виробництві:
роз'яснення від ПФУ***

Допомога по тимчасовій непрацездатності через нещасний випадок на виробництві виплачується страхувальниками за основним місцем роботи та за сумісництвом. При цьому перші сімнадцять днів тимчасової непрацездатності оплачуються за рахунок роботодавця.

Пенсійний фонд України лист від 18.06.2024 №24884-33720/К-03/8-2800/24.

Під час війни лікарняний до 5 днів можна відкрити дистанційно

Так, на період дії воєнного стану пацієнтам із симптомами COVID-19, грипу або ГРВІ можна дистанційно оформити тимчасову непрацездатність на 5 календарних днів.

Для цього потрібно:

- звернутися до лікаря за допомогою засобів телефонного зв'язку, інтернет-телефонії або засобів телемедичного зв'язку;
- лікар на підставі звернення та опитування пацієнта відкриє медичний висновок про тимчасову непрацездатність на період 5 календарних днів.

За потреби лікар під час онлайн-консультації виписує електронний рецепт. Це можливо навіть якщо пацієнт звертається до лікаря дистанційно вперше (виняток — пацієнти, які проходять замісну підтримувальну терапію).

Якщо ж дію медвисновку про тимчасову непрацездатність потрібно продовжити на період понад 5 календарних днів, пацієнт обов'язково має з'явитися на особистий прийом.

У разі хвороби неодмінно звертайтеся по фахову допомогу — очно або дистанційно!

Чи можна оформити лікарняний для догляду за хворим членом сім'ї, за повнолітнім членом сім'ї ?

Відповідно до ч. 4 ст. 15 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» допомога по тимчасовій непрацездатності для догляду за хворим членом сім'ї (крім догляду за хворою дитиною віком до 14 років) надається застрахованій особі:

- з першого дня, але не більш як за три календарні дні;
- у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, – не більш як за сім календарних днів.

Як дізнатися, коли мені виплатять лікарняні або декретні?

Оформлення лікарняних відбувається в електронному вигляді через електронний кабінет Пенсійного фонду.

Щоб слідкувати за станом оплати свого лікарняного, потрібно знати дату прийняття заяви-розрахунку, яку роботодавець формує на підставі листка непрацездатності працівника та подає через вебпортал до Пенсійного фонду України для здійснення фінансування.

Статуси лікарняних, які можна побачити в особистому кабінеті на вебпорталі Пенсійного фонду України:

- **«Закритий»**. Це статус, якого електронний лікарняний набуває з дня свого формування (відкриття) в Електронному реєстрі листків непрацездатності і залишається, доки триває непрацездатність. За електронними лікарняними з таким статусом ще не можна нараховувати кошти. Статус «закритий» змінюється на «Готово до сплати» через сім днів після дати:

- **закриття** (закінчення строку дії медичного висновку) – для лікарняних у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;

- **відкриття** (початок строку дії медичного висновку) – для лікарняних у зв'язку з вагітністю та пологами.

Навіть якщо статус зміниться раніше, варто зачекати, адже протягом семиденного періоду до лікарняного можуть вноситися зміни.

- **«Готово до сплати».** Статус, який вказує на те, що роботодавець може розпочинати роботу з листком непрацездатності та нараховувати кошти.

Терміни розгляду документів

Спочатку (з восьмого дня) документ розглядає кадрова служба (визначає страховий стаж, пільги, кількість днів до оплати), далі страхову виплату призначає уповноважений із соціального страхування. Рішення про призначення (відмову у призначенні) страхової виплати оформляється документом (наказом, розпорядженням).

Це має відбутися протягом:

- ~ не більше 10 робочих днів – допомога по тимчасовій непрацездатності;
- ~ не більше 3 робочих днів – допомога по вагітності та пологах;
- ~ не більше 1 робочого дня – допомога на поховання;
- ~ не більше 5 днів – на відмову в призначенні страхової виплати.

Потім бухгалтерія розраховує суму, формує та подає до Пенсійного фонду України заяву-розрахунок у визначені терміни, а саме – не пізніше 5 робочих днів з дати прийняття комісією такого рішення.

Кожна заява-розрахунок проходить автоматизовані контролю, перевірку фахівців Пенсійного Фонду та верифікацію. Це дозволяє запобігти помилкам, нецільовим виплатам, подальшому штрафуванню роботодавців за порушення.

Коли заява перевірена, Фонд приймає її на оплату. Саме від дати прийняття заяви-розрахунку залежить дата виплати допомоги. Дату прийняття заяви можна уточнити безпосередньо в роботодавця.

Терміни фінансування та виплати

Фінансування заяви-розрахунку відбувається на рахунок роботодавця протягом трьох робочих днів.

Роботодавець має виплатити допомогу застрахованій особі у найближчий після дня призначення допомоги строк, установлений для виплати заробітної плати, або одразу після надходження коштів від Фонду.

Чи може роботодавець звільнити працівника в період його тимчасової непрацездатності?

У Держпраці роз'яснили, що ст. 40 КЗпП забороняє роботодавцеві з власної ініціативи звільняти працівника в період його тимчасової непрацездатності. Але це в мирний час.

Під час воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності.

Нині діє Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» №2136 від 15.03.2022. Відповідно до ст. 5 цього закону, допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності.

Датою звільнення в такому випадку буде перший робочий день, наступний за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у лікарняному.

Але слід звернути увагу на недопущення мобінгу й дискримінації працівників із інвалідністю та ВІЛ/СНІД, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у трудових відносинах і необхідність психосоціальної підтримки на робочих місцях.

Чи входить час хвороби до стажу для щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці?

Ні, період тимчасової непрацездатності не входить до відпускного стажу для щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці.

Періоди, які зараховуємо до стажу, що дає право на щорічну додаткову відпустку за шкідливі умови та особливий характер праці визначені ч. 2 ст. 9 Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР «Про відпустки» (далі – Закон про відпустки):

1. Дні, в які працівник фактично був зайнятий на роботах зі шкідливими та важкими умовами праці або з особливим характером праці **не менше половини тривалості робочого дня**, встановленої для працівників цього виробництва, цеху, професії, посади.

2. Час щорічної основної та додаткових відпусток зі шкідливими та важкими умовами праці чи з особливим характером праці.

3. Час роботи вагітних, яких перевели на підставі медичного висновку на легшу роботу, на якій на них не впливають несприятливі виробничі фактори.

Усі інші періоди, зокрема, й період тимчасової непрацездатності не зараховують до стажу, що дає право на дану відпустку.

Яка довідка ЛКК має бути для відстрочки по догляду за батьками?

Дуже багато людей, у кого батьки потребують постійного догляду, запитують, якої форми має бути довідка ЛКК про те, що їхні батьки потребують такого догляду.

Які види довідок ЛКК взагалі існують

Коли Ви приходите до лікаря, просите направити Вас на лікарську комісію для отримання довідки ЛКК про те, що Ви потребуєте постійного стороннього догляду, мало хто знає, що форм таких довідок ЛКК є безліч.

Які ж види довідок ЛКК взагалі існують:

1) Висновок ЛКК про те, що людина **потребує постійного стороннього догляду** у вільній формі;

2) Висновок лікарської комісії медичного закладу про необхідність **постійного стороннього догляду** за особою з інвалідністю I або II групи внаслідок психічного розладу - форма затверджена Наказом МОЗ 667 від 31.07.2013 р;

3) форма № 080-4/о «Висновок про наявність порушення функцій організму, через які невиліковно хворі особи не можуть самостійно пересуватися і самообслуговуватися та потребують соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі» - затверджена Наказом МОЗ 407 від 09.03.2007 р.;

4) форма № 080-2/о «Висновок про наявність когнітивних порушень у громадян похилого віку, внаслідок яких вони потребують надання соціальної послуги з догляду на непрофесійній основі» - затверджена Наказом МОЗ 407 від 09.03.2007 р.

Яка форма довідки ЛКК підходить для оформлення відстрочки від мобілізації?

Спочатку деякі суди ухвалювали рішення на користь військовозобов'язаного, якщо у їхніх батьків під час оформлення відстрочки по догляду була хоча б одна з цих довідок.

Але, на жаль, такі рішення зустрічаються зараз дедалі рідше й рідше.

І вже на рівні Верховного Суду все частіше трапляється правова позиція, що в довідці ЛКК про те, що людина потребує догляду, обов'язково повинна міститися фраза що вона потребує **постійного стороннього догляду**.

І що інші формулювання про догляд на непрофесійній основі не годяться.

З огляду на судову практику, вимагайте в лікувальних закладах довідку ЛКК саме тієї форми, де обов'язково написано, що людина потребує постійного стороннього догляду.

Коли не потрібно отримувати довідку лікарської комісії

Якщо ми говоримо про відстрочку від мобілізації за п. 9 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», тобто про догляд за батьками, дружиною, батьками дружини або дитиною, які потребують постійного догляду, то тут обов'язковою є наявність довідки ЛКК або ж довідки МСЕК, що такий Ваш родич потребує постійного стороннього догляду.

А ось якщо ми говоримо про інші види відстрочки, наприклад про відстрочку за п. 13 ч. 1 ст. 23. 1 ст. 23, коли батько інвалід 1, 2 групи і Ви єдиний родич, або про відстрочку за п. 14 ч. 1 ст. 23, коли батько інвалід 1, 2 групи і Ви єдиний родич, або про відстрочку за п. 14 ч. 1 ст. 23, коли Ви доглядаєте бабусю, інваліда 1, 2 групи і більше нікого в неї немає, то тоді наявність довідки лікарської комісії вже не обов'язкова. І якщо її немає - це не страшно.

Точно так само не потрібна ця довідка ЛКК і в тих випадках, коли Ви оформлюєте відстрочку за дружиною, інвалідом 1, 2 групи, або 3 групи з

певним переліком захворювань, за дитиною інвалідом або хворим на особливо тяжкі захворювання, або за причиною своєї особистої інвалідності.

Працівниця була відсутня на роботі протягом робочого дня. Наступного дня принесла довідку, що відвідувала лікаря разом з дитиною. Що ставити у таблиці обліку використання робочого часу?

Керівник вважає, що ця відсутність була обумовлена поважною причиною, утім, оплачувати цей день (у нас почасова оплата) не вважає за потрібне. Як це оформити?

Якщо працівник витратив на відвідування лікарні повний робочий день, у таблиці обліку використання робочого часу слід проставити відмітку «НН» (неоплачувана тимчасова непрацездатність у випадках, передбачених законодавством). Разом з табелем до бухгалтерії слід подати медичну довідку. Заробітна плата працівнику за такий день не зберігається

Чи може роботодавець звернутися до органів Пенсійного фонду України за проведенням перевірки обґрунтованості видачі працівнику листка непрацездатності?

Відповідно до Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” у разі виникнення сумніву щодо правомірності видачі чи продовження листка непрацездатності страхувальник може письмово звернутись до органів Пенсійного фонду України. У такому разі проведення перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування, здійснюють уповноважені особи органів Пенсійного Фонду.

Результати проведення перевірок оформлюються та направляються страхувальнику офіційним листом.

Алгоритм дій працівника-донора та його роботодавця

1. Питання гарантій працівникам-донорам від роботодавця врегульовано в статті 124 КЗпП.

2. Алгоритм дій працівника-донора та його роботодавця: працівник має написати заяву роботодавцю не пізніше як за один робочий день до дня

донації; роботодавець на підставі заяви працівника видає наказ про увільнення на час донації крові; роботодавець оплачує день донорства; роботодавець надає донору день відпочинку зі збереженням середнього заробітку після кожного дня донації крові та (або) її компонентів; працівник може приєднати день відпочинку до щорічної відпустки.

Виплачуємо сумісникам лікарняні та декретні

Закон України від 18.12.2024 №4158-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування» відновлює право сумісників на отримання допомоги по тимчасовій втраті працездатності як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом. Відповідні зміни внесено у статтю 22 Закону №1105.

Зміни набувають чинності з **04 квітня 2025 року**.

До 04.04.2025: оплата лікарняного за рахунок ПФУ проводиться лише за одним з місць роботи – основним або за сумісництвом (за умови надання вмотивованої відмови з основного місця роботи).

З 04.04.2025: лікарняний оплачується як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом (для страхових випадків, які настануть з 04.04.2025).

Що відноситься до страхового стажу

Страховий стаж — це період, протягом якого працівник підлягав страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Як і раніше, розмір допомоги по тимчасовій втраті працездатності (крім вагітності та пологів) залежить від страхового стажу та заробітної плати. Страховий стаж обчислюється за даними реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, який веде Пенсійний фонд України, у тому числі за даними про трудову діяльність працівників, а за періоди до 1 липня 2000 року — у порядку та на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше. Після 1 липня 2000 року – виключно за даними реєстру. А отже, якщо трудові книжки зберігаються на підприємстві саме час поквапитися з передачею скан-копій

трудових. Це допоможе надалі уникнути суперечок щодо правильності обчислення страхового стажу працівників.

До страхового стажу зараховуються періоди відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також періоди отримання виплат за окремими видами соціального страхування (крім пенсій, за винятком пенсії по інвалідності) – за умови, що за ці періоди сплачено страхові внески у розмірі не менше мінімального.

Який розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності залежно від тривалості страхового стажу

Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності залежить від тривалості страхового стажу та визначається відповідно до статті 17 Закону № 1105:

- * 50 % середньої зарплати – при стажі до 3 років;
- * 60 % – при стажі від 3 до 5 років;
- * 70 % – при стажі від 5 до 8 років;
- * 100 % – при стажі понад 8 років.

Крім того, хто має право на оплату лікарняного в розмірі 100%

Передбачено допомогу по тимчасовій непрацездатності у розмірі 100% середньої зарплати **незалежно** від тривалості набутого страхового стажу виплачується:

- ~ громадянам, віднесеним до 1-3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- ~ одному з батьків або особі, яка їх замінює, що доглядають хвору дитину віком до 14 років, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- ~ ветеранам війни, постраждалим учасникам Революції Гідності та членам сімей загиблих ветеранів війни;
- ~ членам сімей загиблих захисників і захисниць України;
- ~ особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань;
- ~ донорам, які мають право на пільгу;

~ реабілітованим особам, жертвам репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років, яких було піддано репресіям у формі (формах) позбавлення волі (ув'язнення) або обмеження волі чи примусового безпідставного поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу.

Працівникам або гіг-спеціалістам резидента Дія Сіті, які є застрахованими особами, лікарняні виплачуються незалежно від страхового стажу, в розмірі заробітної плати, з якої фактично сплачено страхові внески.

У розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати (оподатковуваного доходу), незалежно від страхового стажу, призначається та виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання та надається допомога по вагітності та пологах.

Ким оплачується листок непрацездатності під час мобілізації

Якщо страховий випадок настав під час виконання державного обов'язку, така особа не набуває статусу застрахованої особи, бо на час мобілізації такі працівники увільняються від виконання обов'язків передбачених трудовим договором і за ними зберігається лише місце роботи та посада.

У цей період мобілізованим працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України, так як військовозобов'язані, які були призвані на військову службу під час мобілізації, в особливий період, набувають нового юридичного статусу — військовослужбовці, у зв'язку з чим на них повинні розповсюджуватися інші норми соціального захисту на випадок тимчасової втрати працездатності.

Електронні листки непрацездатності, які автоматично сформовані для військовослужбовця, не потребують опрацювання підприємством, за ним не потрібно проводити розрахунки та подавати заяву-розрахунок до Пенсійного фонду України.

Після звільнення з військової служби працівник повинен приступити до роботи за попереднім місцем праці. Оплата лікарняних здійснюється

роботодавцем з дати, коли застрахована особа приступила до виконання своїх основних обов'язків на підприємстві згідно з наказом.

Отже, період тимчасової непрацездатності військовослужбовця під час мобілізації, оплачується військовою частиною.

Підстави для відмови в наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності, ст 16 Закону №1105:

- одержання застрахованою особою травми або її захворювання в разі вчинення нею кримінального правопорушення;
- навмисне заподіяння шкоди своєму здоров'ю з метою ухилення від роботи чи інших обов'язків або симуляція хвороби;
- час перебування під арештом і час проведення судово-медичної експертизи;
- час примусового лікування, призначеного за судовим рішенням;
- тимчасова непрацездатність у зв'язку із захворюванням або травмою, що сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних із таким сп'янінням;
- період перебування застрахованої особи у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням;
- період тимчасової непрацездатності, зазначений у листку непрацездатності, визнаному необґрунтованим;
- невиконання мінімального ЄСВ у розрахунковому періоді.

Щоб отримати виплату, працівник або ФОП повинен мати мінімальний страховий стаж і мінімальні внески з ЄСВ. Якщо у розрахунковому періоді сплачено менше ніж мінімальний ЄСВ за місяць (22% від МЗП), це може бути підставою для:

- відмови у призначенні лікарняних;
- обмеження суми до розрахунку із мінімальної зарплати, а не фактичного доходу.

Наприклад: ФОП сплатив ЄСВ лише за 5 місяців із 12, тоді виплата лікарняних буде нарахована пропорційно або не нарахована зовсім, якщо немає 6 місяців стажу за останній рік.

Оподаткування лікарняних ПДФО, ВЗ та ЄСВ

Які виплати включаються в розрахунок лікарняних?

Всі доходи, що обкладались ЄСВ: заробітна плата, премії, доплати, відпускні.

Лише після отримання фінансування від ПФУ бухгалтер має право утримати з відповідної суми лікарняних ПДФО і військовий збір (ВЗ) та виплатити працівникові відповідну суму допомоги (за мінусом утриманих податків і зборів).

Якоїсь власної специфіки в оподаткуванні лікарняні не мають — до них застосовуються ті ж самі правила, що й для зарплати. Хоча лікарняні й не входять до фонду оплати праці, але за Податковим кодексом України прирівнюються в оподаткуванні до зарплати. Ставки ПДФО й ВЗ застосовуються ті ж самі, що й для зарплати — 18% та 5% відповідно (до 01 грудня 2024 року ставка ВЗ була 1,5%). При розрахунку ПДФО лікарняні входять до складу зарплатного доходу, до якого може бути застосована податкова соціальна пільга (ПСП). ЄСВ на лікарняні (як за перші 5 днів, так і за рахунок ПФУ) повністю нараховується за рахунок витрат установи. Ставка ЄСВ використовується та ж сама, що й для відповідних зарплатних виплат — 22%, а для лікарняних осіб з інвалідністю — 8,41%. Не обґрунтовано виданий лікарняний.

Так, ПФУ має право визнати лікарняний не обґрунтовано виданим. В такому разі суми компенсації страхової виплати за листком непрацездатності, сформованим на підставі необґрунтованого медичного висновку про тимчасову непрацездатність, підлягають поверненню протягом трьох робочих днів від дня встановлення порушення.

Не повернені у зазначений строк суми підлягають стягненню на

підставі вимоги про їх сплату, винесеної на підставі рішення керівника територіального органу уповноваженого органу управління, з нарахуванням пені в розмірі 0,1 % суми коштів, що підлягає компенсації, розрахованої за кожний день прострочення платежу. Зверніть увагу, що вимога про сплату суми компенсації страхової виплати за листком непрацездатності, сформованим на підставі необґрунтованого медичного висновку про тимчасову непрацездатність, є виконавчим документом.

Коли виключити дні лікарняного з періоду розрахунку страхового стажу

Тривалість розрахункового періоду 365 (366) к. днів — це ідеальна ситуація, так як не всі календарні дні розрахункового періоду включаються у його тривалість. Це передбачає п. 3 Порядку № 1266.

Аби нарахування лікарняних було правильним, до розрахункового періоду не зараховуються **календарні дні**, які через поважні причини були не відпрацьовані. Тобто з розрахункового періоду виключаються дні:

- відпустки без збереження зарплати;
- лікарняного, у т.ч. й для догляду за дитиною, якій не виповнилося 14 років;
- відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею 3 чи 6-річного віку;
- призупинення дії трудового договору у зв'язку російською агресією;
- періоду, впродовж якого працівник проходив військову службу (якщо роботодавцем середній заробіток за такий період).

Аби розрахунок лікарняних був правильним, то до виплат розрахункового періоду НЕ включаються:

- оплата перших 5 днів тимчасової непрацездатності (за рахунок установи);

- допомога з тимчасової непрацездатності як соцвиплата (за рахунок ПФУ);
- допомога у зв'язку з вагітністю та пологами («декретні»);
- виплати, які нараховані за місяці, які виключені з розрахункового періоду (див. вище приклад з премією);
- виплати, на які не нараховувався ЄСВ. Наприклад, це може бути матеріальна допомога на вирішення соціально-побутових питань.

Зверніть увагу, що вищенаведений перелік є вичерпним, тобто ще якихось інших поважних причин невідпрацьованих днів, які треба виключити з розрахунку, бути не може. Так, дні щорічної відпустки чи соціальної відпустки «на дітей» включаються до розрахункового періоду, так як вони не згадуються у п. 3 Порядку № 1266.

Хто має право, а хто ні видавати листки непрацездатності

Мають право видавати лікарняні:

- лікуючі лікарі закладів охорони здоров'я — державних, комунальних, інших форм власності;
- лікуючі лікарі стаціонарів протезно-ортопедичних установи систем Мінсоцполітики;
- лікуючі лікарі туберкульозних санаторно-курортних закладів;
- фельдшери в місцевостях, де відсутній лікар;
- фельдшери на плаваючих суднах;
- лікарі, що провадять господарську діяльність з медичної практики як ФОП.

Не можуть видавати лікарняні лікарі:

- станцій (відділень) швидкої медичної допомоги;
- станцій переливання крові;
- закладів судово-медичної експертизи;
- бальнеогрязелікувальних, косметологічних та фізіотерапевтичних лікарень і курортних поліклінік;
- будинків відпочинку;

- туристичних баз;
- зубопротезних поліклінік (відділень);
- санітарно-профілактичних закладів;
- лікуючі лікарі лікувально-профілактичних закладів усіх форм власності з косметологічних втручань без медичних показань.

Підготувала завідувач відділу соціально-економічного захисту працівників Валентина ПОДГОРЕЦЬ, тел. 0676544235.